

Nr 14.

Av herr **Hansson, Sigfrid**, och herr **Sandler**, om ökning av förslagsanslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor.

Såsom framgår av den under punkt 237 i statsverkspropositionen, åttonde huvudtiteln, förebragta utredningen har under de senare åren elevantalet vid folkhögskolorna varit i ständig stegring. Särskilt stark var denna stegring under det senast tilländalupna läsåret. Samtidigt har emellertid de stipendiebehövande elevernas antal stigit ännu mer än elevantalet. Den tendens till en förskjutning från ungdom ur de mera burgna till ungdom ur mindre bemedlade samhällslager, som redan tidigare gjort sig gällande, framträdde särskilt starkt under läsåret 1929/1930. Sålunda ökades vid huvudkurserna de stipendieberättigade elevernas antal med 366, samtidigt som elevantalet steg med 390. Orsaken till ökningen av elevantalet var framförallt den möjlighet till ökade stipendier, som blivit en följd av 1929 års riksdags beslut angående ändrade grunder för stipendier åt folkhögskoleelever. I sin under nämnda punkt i statsverkspropositionen anförda framställning om statsanslag till dylika stipendier har skolöverstyrelsen rörande nämnda förhållande bland annat framhållit följande:

»Överstyrelsen har vid flera föregående tillfällen, då det gällt anslag till folkhögskolestipendier, framhållit, att folkhögskolorna i alltmer stigande grad erhålla sina elever från mindre bemedlade samhällslager. Ungdom av arbetarklassen, söner och döttrar till småbrukare och mindre hemmansägare ha inom dessa skolor ersatt den majoritet, som förut utgjordes av ungdom från burgna lantbrukarhem. Även inom den egentliga jordbrukarungdomen har antalet stipendiebehövande betydligt ökats på grund av jordbrukets under senare åren tryckta läge.

Det är då lätt förklarligt, att utsikten till erhållande av högre stipendier skulle utöva en stor lockelse för många obemedlade unga, som önskade komma i åtnjutande av folkhögskolutbildning, och som nu kunde hoppas att genom statens understöd bestrida en väsentlig del av kostnaderna för en folkhögskolevistelse. Den ökade tillströmningen till folkhögskolorna har sålunda kommit att utgöras till större delen av obemedlade elever och av just den kategori, för vilken de högsta stipendiebeloppen voro avsedda.

Avsikten med den höjning av folkhögskolestipendierna, som 1929 års riksdag beviljade, var givetvis också att för de i egentligaste mening obemedlade möjliggöra en vistelse vid folkhögskola.»

Följden av det sagda blev, att det i riksstaten beräknade beloppet av ordinarie förslagsanslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor visade sig otillräckligt, och att skolöverstyrelsen, trots en noggrann prövning, som ledde till att det beviljade beloppet med cirka 55,000 kronor understeg det av vederbörande skolstyrelser tillstyrkta, överskred förslagsanslaget med 88,431 kronor 50 öre. Med anledning härav hemställde överstyrelsen, att nämnda förslagsanslag måtte för budgetåret 1931/1932 höjas med 90,000 kronor.

Emellertid har föredragande departementschefen hemställt om en ökning med endast 60,000 kronor och i samband härmed anfört bland annat följande:

»Med hänsyn till den konstaterade medelsåtgången finner jag en höjning av anslaget vara ofrånkomlig. Emellertid vill jag framhålla, att ett anslagsöverskridande, såsom nu skett, bör i görligaste mån för framtiden undvikas. Att det är möjligt att hålla utgifterna inom anslagsramen, framgår däraf, att desamma ej utgå efter vissa automatiska utbetalningsgrunder utan efter en av skolöverstyrelsen gjord diskretionär prövning.»

Departementschefen tillägger, att han hoppas, att det skall vara möjligt för skolöverstyrelsen att vid prövningen av anslagsbehoven ungefärligen hålla medelsåtgången inom det sålunda beräknade anslagets ram.

Därest skolöverstyrelsens diskretionära prövning av stipendieansökningarna skulle kunna leda till att det bleve möjligt att hålla utgifterna inom anslagsramen, måste detta givetvis innebära, att en ökning av de stipendieberättigade elevernas antal skulle leda till minskning av stipendiebeloppet per elev, och att vid en förskjutning bland de stipendieberättigade från mindre bemedlade till obemedlade och synnerligen behövande åtminstone de förstnämnda skulle erhålla lägre stipendier än vad eljest skulle varit fallet. Att en diskretionär prövning av detta slag skulle strida mot anslagets karaktär av förslagsanslag synes tydligt. Anslaget har givetvis erhållit denna karaktär för att möjliggöra för eleverna att — oavsett förskjutningar i elevantalet — erhålla de stipendier, vartill de kunna anses berättigade. Härtill kommer, att beviljandet av stipendier är beroende av om skolan erhåller statsbidrag till vederbörande kurs eller ej. Stipendierna kunna därför bestämmas först ett par månader efter kursernas början. Givetvis måste emellertid den, som ämnar besöka folkhögskola, redan innan han bestämmer sig härför kunna beräkna, hur stort stipendium han kan erhålla.

Här nämnda svårigheter skulle inträda, redan om antalet stipendieberättigade elever bleve lika stort som 1929/1930. Enligt uppgifter, som i dagarna blivit tillgängliga, har emellertid vid nu pågående huvudkurser de stipendiesökandes antal ytterligare högst väsentligt ökats. I jämförelse med föregående års huvudkurs har elevantalet ökats med 360 och

de stipendiesökandes antal med 235. Enligt vederbörande skolstyrelser ansökningar har dessutom den förut konstaterade förskjutningen bland de stipendiebehövande eleverna fortsatt. Antalet elever, som förts till den högsta behovsgraden, har sålunda enligt nämnda ansökningar ökat med 286. Det totala av skolstyrelserna sökta beloppet utgör 416,316 kronor mot 353,844 kronor för 1929/1930 års huvudkurs. Ett flertal av eleverna är arbetslösa unga arbetare, som begagna sin nödtvungna fritid till deltagande i en folkhögskolekurs.

Givetvis är det icke möjligt att beräkna, i vad mån antalet stipendieberättigade elever kan komma att ytterligare stiga, eller om ökningen delvis beror på mera tillfälliga förhållanden.

Emellertid synes det oss riktigast att för budgetåret 1931/1932 beräkna anslagsbehovet högre än vad skolöverstyrelsen gjorde i sin ovannämnda framställning av den 30 augusti 1930.

På grund av vad vi sålunda anfört få vi hemställa,

	att riksdagen måtte besluta att öka <i>ordinarie</i> förslagsanslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor	
nu	kronor 290,000
med	» 120,000
till	» 410,000.

Stockholm den 17 januari 1931.

Sigfrid Hansson.

Rickard Sandler.